

staat, middelbaar onderwijs te volgen: slechts vier in 1900, maar al tweehonderddertig in '15 en ruim vijf-en-dertighonderd in '40. Dit laatste aantal was, gemeten aan het totaal van de Chinese bevolkingsgroep: meer dan één miljoen tweehonderdduizend zielen in '30, niet groot, maar daarbij moet bedacht worden dat een aanzienlijk deel van de Chinezen arm was, zodat het hun moeilijk viel de schoolgelden voor het voortgezet onderwijs te betalen. Er waren in 1930 in heel Indië bijna veertigduizend Chinezen die Nederlands konden lezen en schrijven. Hoger onderwijs werd in '40 in Indië gevolgd door ca. driehonderdzig Chinese studenten – meer dan tweehonderd anderen studeerden toen in Nederland.

Naast de door het gouvernement en de kerken opgerichte lagere scholen waren er, gelijk vermeld, scholen die door de Chinezen zelf (hoofdzakelijk, naar wij aannemen, de Indische Chinezen) werden bekostigd. In het begin van de twintigste eeuw waren er bijna 400 van dergelijke scholen met tezamen bijna achtduizend leerlingen (de meeste scholen waren dus klein)¹ – in '34 (latere cijfers zijn ons niet bekend) waren het vijf-en-veertigduizend leerlingen geworden.

Naast de meer dan zevenhonderdduizend Indische Chinezen waren er in '30 in Indië bijna vijfhonderdvijf-en-twintigduizend 'recente' Chinezen; die twee groepen telden toen tezamen 71% analfabeten; ruim driehonderdzigduizend Indische en 'recente' Chinezen konden dus lezen en schrijven. Dat cijfer moet in '40 belangrijk hoger zijn geweest.

★

Voor het onderwijs aan inheemsen (met uitzondering van de kinderen van de Christenen en van de militairen onder hen) werd in de eerste helft van de negentiende eeuw door het gouvernement niets gedaan. In 1835 had een van de Javase residenten voorgesteld, in zijn residentie f 300 per jaar te mogen uitgeven teneinde het onderwijs aan inheemse kinderen op gang te brengen – dat voorstel was, nadat het ruim anderhalf jaar overwogen was, verworpen. In die tijd droeg alleen de zending er zorg voor dat gedoopte inheemse kinderen lager onderwijs kregen; dat waren er in 1849 ca. vijftienduizend. In dat jaar begon het gouvernement

¹ Er waren toen 45 particuliere scholen voor Arabieren met tezamen ruim achthonderd leerlingen; wij nemen aan dat deze cijfers in '40 aanzienlijk waren gestegen.